

MISCELLANEA

KS. WOJCIECH KUĆKO, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
<https://orcid.org/0000-0003-4271-8478>
wojciechkucko@wp.pl

POMNIK W BOGURZYNIE I INNE FORMY UTRWALENIA PAMIĘCI KS. WŁADYSŁAWA SKIERKOWSKIEGO, HISTORIOGRAFA ŻYCIA RODZINNEGO NA KURPIACH

STRESZCZENIE: Kościół katolicki zawsze dbał o pamięć o przeszłości i ciągle ją pielęgnuje. Duchowni katolicyce przez wieki starali się krzewić kulturę polską, związaną z wiarą w Boga i Kościołem. Piękną kartę w tej dziedzinie zapisał ks. Władysław Skierkowski (1886-1941), kapłan diecezji płockiej, budowniczy kościoła parafialnego w Płocku-Imielnicy, a przede wszystkim badacz i popularyzator kultury, pieśni kurpiowskich oraz historiograf życia małżeńskiego i rodzinnego. Celem artykułu jest omówienie dotychczasowych form utrwalenia pamięci tego kapłana i męczennika, zamordowanego w niemieckim nazistowskim obozie Soldau. W tekście zebrano informacje o wszystkich tablicach i inskrypcjach poświęconych temu kapłanowi-etnografowi, przede wszystkim zaś odtworzono historię rodzenia się idei i okoliczności wzniesienia pomnika tego kapłana w Bogurzynie w 2021 r., gdzie w kościele parafialnym został ochrzczony i wzrastał do czasu studiów w seminarium płockim.

SŁOWA KLUCZOWE: Bogurzyn, ks. Władysław Skierkowski, Kurpie, Kurpiowszczyzna, muzyka kurpiowska, pomnik.

MONUMENT IN BOGURZYN AND OTHER FORMS OF PRESERVING THE MEMORY OF FR. WŁADYSŁAW SKIERKOWSKI, HISTORIOGRAPHER OF FAMILY LIFE IN KURPIE

ABSTRACT: The Catholic Church has always cared for and continues to cherish the memory of the past. For centuries, the Catholic clergy tried to spread Polish culture related to faith in God and the Church. A beautiful page in this field was written by Fr. Władysław Skierkowski (1886-1941), priest of the Płock diocese, builder of the parish church in Płock-Imielnica, and, above all, a researcher and popularizer of Kurpie culture, songs and historiographer of marriage and family life. The aim of the article is to discuss the existing forms of preserving the memory of this priest and martyr, murdered in the German Nazi camp of Soldau. The text contains information about all plaques and inscriptions devoted to this priest-ethnographer, and the history

of the birth of the idea and circumstances of erecting a monument to this priest in Bogurzyn in 2021, where he was baptized in the parish church and grew up until his studies at the Płock seminary.

KEYWORDS: Bogurzyn; Fr. Władysław Skierkowski; Kurpie; Kurpie region; Kurpie music; monument.

Translated by ks. Wojciech Kućko

Wstęp

Troska o historię i tożsamość narodową, a zwłaszcza o dziedzictwo kulturalne małych Ojczyzn, jest jedną z charakterystycznych cech sprawiedliwej pamięci, rozwijanej w działalności Kościoła katolickiego¹. Bardzo ważne jest odkłamywanie historii i utrwalanie dziedzictwa przeszłości, szczególnie takich grup i wspólnot, które się zmniejszają w konsekwencji kryzysów demograficznych i innych przemian społecznych. Ogromną zasługę w tej materii ma ks. Władysław Skierkowski, męczennik niemieckiego nazistowskiego KL Soldau, urodzony w parafii Bogurzyn w diecezji płockiej. Celem artykułu jest przegląd i opis dotychczasowych form utrwalenia pamięci tego kapłana. W tekście zebrano informacje o wszystkich tablicach i inskrypcjach poświęconych kapłanowi-etnografowi. Odtworzona zostanie również historia idei i okoliczności wzniesienia pomnika ks. Władysława Skierkowskiego w Bogurzynie w 2021 r. Osoba ks. Skierkowskiego dzięki trudowi dokumentowania i swoim publikacjom stała się on jednym z ambasadorów dzisiejszego powiatu mławskiego i opisywanej przez niego Kurpiowszczyzny².

1. Życie i dzieło ks. Władysława Skierkowskiego

Władysław Skierkowski urodził się 13 marca 1886 r. we wsi Głużek w parafii Bogurzyn w powiecie mławskim, jako najstarszy z sześciorga dzieci Jana i Ewy z Woźniaków. Swoje zamiłowania muzyczne rozwijał najpierw u miejscowego organisty w Mławie, potem zaś, w latach 1903-1904, w tajnej szkole organistów ks. prof. Eugeniusza Gruber-

¹ Więcej na temat sprawiedliwej i niesprawiedliwej pamięci por. A. Kobylński, *Just and Unjust Memory? The Moral Obligation to Remember All Victims of Wars and Totalitarian Regimes*, „Journal of Military Ethics” 19 (2020) 2, s. 151-162.

² Por. L. Zygner, *Tradycja Mazowska. Powiat mławski. Przewodnik subiektywny*, Warszawa 2016, s. 66-67.

skiego w Płocku. Po uzyskaniu dyplomu w 1904 r. zatrudnił się jako organista w przyseminaryjnym kościele pw. św. Jana Chrzciciela w Płocku, gdzie także rozwinęło się jego powołanie do kapłaństwa. W płockim seminarium studiował w latach 1906-1912, gdzie oprócz zdobywania wiedzy filozoficzno-teologicznej rozwijał swoje zdolności muzyczne. Święceń kapłańskich udzielił mu 23 czerwca 1912 r. biskup płocki Antoni Julian Nowowiejski. Następnie pracował na wikariacie w Dzierzgowie (1912-1913), a potem w Myszyńcu (1913-1915), będącym centrum kurpiowskiej Puszczy Zielonej. To właśnie czas wydarzeń I wojny światowej oraz kontakt z tradycyjną wiarą i pobożnością kurpiowską na długie lata wpłynęły na dalsze losy młodego kapłana. W Myszyńcu zaczął gromadzić materiały i zapiski słów oraz melodii śpiewanych tam pieśni ludowych, dzięki czemu przetrwały one do dziś, jako bezcenny zbiór oraz świadectwo tamtych czasów i tradycji³.

Potem ks. Skierkowski pracował na wikariatach w Krasnosielcu (1915-1917) i w Różanie (1917-1920), po czym otrzymał probostwo w Ciachcynie koło Płocka (1920-1925), a następnie, od 1925 r., w Imielnicy koło Płocka. Szczególnie w okresie wakacyjnym wracał jednak do Puszczy Zielonej, by wędrując po tamtejszych wioskach: Myszyńcu, Kadzidle, Łysych, Baranowie, Czarni, Zalasie i innych zebrać około 2000 pieśni, melodii, opisów obrzędów weselnych i innych obyczajów kurpiowskich. Gdy był już proboszczem w Imielnicy, nakładem Towarzystwa Naukowego Płockiego ukazała się drukiem w kilku zeszytach *Puszcza Kurpiowska w pieśni*, a następnie jego autorstwa (?) utwór sceniczny *Wesele na Kurpiach*, grany wielokrotnie na deskach teatrów w Polsce i za granicą⁴.

W Imielnicy w latach 1927-1935 ks. Skierkowski zrealizował dzieło budowy nowego kościoła pw. Najświętszego Serca Jezusowego, według projektu Brunona Zborowskiego⁵. Po wybuchu II wojny światowej początkowo organizował duszpasterstwo i pomoc płocczanom, został jednak aresztowany wraz innymi księżmi powiatu płockiego w nocy

³ Por. M. M. Grzybowski, *Władysław Skierkowski 1886-1941*, [w:] Tenże, *Duchowieństwo diecezji płockiej*, t. 2, cz. 2, Płock 2008, s. 326-327.

⁴ W. Skierkowski, *Puszcza Kurpiowska w pieśni. Część pierwsza*, Płock 1928; tenże, *Puszcza Kurpiowska w pieśni. Część druga. Zeszyt 1*, Płock 1929; Tenże, *Puszcza Kurpiowska w pieśni. Część druga. Zeszyt 2*, Płock 1933; Tenże, *Puszcza Kurpiowska w pieśni. Część druga. Zeszyt 3*, Płock 1934; Tenże, *Wesele na Kurpiach. Widowisko ludowe w 4-ch obrazach ze śpiewami i tańcami*, Płock 1933.

⁵ Por. W. Kuko (red.), *Rocznik diecezji płockiej 2021. Struktura personalno-administracyjna*, Płock 2022, s. 578-580.

z 6 na 7 marca 1941 r., przewieziony do Płocka, a potem do niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego w Działdowie. Tam w wyniku cierpień poniósł śmierć 20 sierpnia 1941 r. Do dziś nie odnaleziono miejsca jego pochówku, podobnie jak wielu innych księży i biskupów, którzy podzielili jego los⁶.

Ważnym i na nowo odkrywanym dziełem ks. Skierkowskiego było utrwalenie kurpiowskiej pamięci śpiewaczej, dzięki czemu możliwe jest odtwarzanie nieznanych już współcześnie lub zapomnianych utworów muzycznych. W swojej pracy – zauważył lwowski profesor Adolf Chybiński – „zbieracz nie posługiwał się wprawdzie fonografem, jednakże znając melodie na pamięć, mógł je z tem większą pewnością i poprawnością zanotować. Posiadając zaś słuch absolutny zanotował każdą melodię w tej tonacji, w jakiej ją słyszał. [...] W melodjach kurpiowskich tkwi wiele pierwiastków archaicznych w zakresie tonacji, które nie należą tylko do «kościelnych». W tem może największa cecha swoistości muzyki kurpiowskiej»⁷.

W spisanych utworach, pieśniach i przyspiewkach, rozbrzmiewa wielka pochwała życia małżeńskiego i rodzinnego, przekazywania życia i tradycji młodym pokoleniom, troski o życie w zgodzie z Bogiem i naturą, radość z życia na wsi i z krzewienia z pokolenia na pokolenie zwyczajów i obyczajów. Szczególne znaczenie na Kurpiowszczyźnie – co znalazło odzwierciedlenie w opracowaniach ks. Skierkowskiego – miały momenty ważne w życiu człowieka i chrześcijanina, takie jak narodziny, chrzest, zaślubiny i wesele, a także obrzędy pogrzebowe⁸.

2. Dotychczasowe upamiętnienia materialne

Po II wojnie światowej próbowano w różnych artykułach przyczynkowych badań zarówno życie, jak i twórczość ks. Skierkowskiego⁹.

⁶ Por. Grzybowski, *Władysław Skierkowski 1886-1941*, s. 328-329.

⁷ A. Chybiński, *Ks. Władysław Skierkowski*, „Przegląd Muzyczny”, 4 (1928) 9, s. 11-12.

⁸ Ze źródeł rękopiśmiennych w tym kontekście warto wymienić: Biblioteka im. Zielińskich, *Dział zbiorów specjalnych, Rękopisy k. 1-67*, zaś ze źródeł drukowane, oprócz wspomnianych wcześniej, np.: W. Skierkowski, *Muzykalność ludu kurpiowskiego*, „Kwartalnik Muzyczny” (1933) 1718, s. 44-47; Tenże, *O niektórych tańcach kurpiowskich*, „Polski Rocznik Muzykologiczny” 2 (1936), s. 159-161; Tenże, *Zwyczaj i obrzędy pogrzebowe puszczy kurpiowskiej*, „Głos Mazowiecki” (1939) 68-87.

⁹ Pełniejszą bibliografię zarówno podmiotową, jak i przedmiotową, można znaleźć w książce biograficznej: M. M. Grzybowski, *Książd Władysław Skierkowski. Etnograf Kurpiowszczyzny. 1886-1941*, Myszyniec 2011, s. 95-101.

Koniec lat 80. XX wieku i początek trzeciego tysiąclecia były okresem, w którym rozwijało się szersze zainteresowanie postacią ks. Władysława Skierkowskiego, a zwłaszcza jego troską o ocalenie kultury kurpiowskiej. Powstało wówczas kilka artykułów naukowych i popularnonaukowych, przybliżających wkład tego płockiego kapłana w kulturę polską dwudziestolecia międzywojennego¹⁰.

a) tablice pamiątkowe

Trwałym i godnym sposobem krzewienia pamięci są tablice i inskrypcje, poświęcone życiu oraz twórczości zasłużonych osób¹¹. Już 7 marca 1948 r., siedem lat po śmierci kapłana i męczennika, parafianie imielniccy ufundowali i umieścili w kruchcie kościoła marmurową tablicę z inskrypcją¹²:

¹⁰ Z artykułów naukowych należy przytoczyć: M. M. Grzybowski, *Martyrologium duchowieństwa diecezji płockiej w latach II wojny światowej 1939-1945*, Płock 1982, s. 123-124; H. Gadoński, *Ks. Władysław Skierkowski – wybitny badacz Kurpiowszczyzny*, „Zeszyty Naukowe. Ostrołęckie Towarzystwo Naukowe im. Adama Chętnika”, (2004) 18, s. 211-222; W. Graczyk, *Ksiądz Władysław Skierkowski – budowniczy kościoła pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusowego w Plocku-Imielnicy*, „Miesięcznik Pastorski Płocki”, (2007) 12, s. 540-542; T. Zebrowski, *Ksiądz Władysław Skierkowski (1886-1941). Folklorysta, zbieracz ludowych pieśni kurpiowskich*, „Studia Płockie” 39 (2011), s. 215-226. Z publikacji popularnych warto wskazać m.in.: S. Pajka, *Rozstawił Kurpiów*, [w:] *Informator Krajowego Ośrodka Dokumentacji Regionalnych Towarzystw Kultury*, t. 12, red. B. Wiesiołek, Ciechanów 1999, s. 147-153; S. Pajka, *Rozstawił Kurpiów*, „Literatura Ludowa”, (2000) 2, s. 46-47; I. Choroszevska-Zyśk, *Śladami księdza Skierkowskiego*, „Gazeta Współczesna”, (2001) 218, s. 10; W. J. Kowalski, *Piewca Kurpiowszczyzny – rzecz o ks. Władysławie Skierkowskim*, „Niedziela Płocka”, (2001) 51, s. IV; S. Pajka, *Kurpiowski Kolberg. O Władysławie Skierkowskim*, „Martyria”, (2001), 11, s. 16-17; I. Choroszevska-Zyśk, *Ksiądz i do Boga i do ludzi*, „Rozmaitości Ostrołęckie”, (2002) 49, s. 12, 15; EO, *Zwyczaj zapisane w pieśni. Zakończono prace nad spuścizną po ks. Skierkowskim*, „Gazeta Współczesna”, (2003) 233, s. 4; EO, *O Kurpiach w trzech tomach. Dzieło ks. Skierkowskiego zostało ocalone*, „Gazeta Współczesna”, (2004) 62, s. 4; EO, *Pieśni w komplecie*, „Gazeta Współczesna”, (2004) 56, s. 7; W. J. Mikulski, *Perelki księdza Władysława Skierkowskiego*, „Niedziela”, (2004) 17, dod. „Głos Katolicki”, s. I, III; B. Kalinowska, *Zapisał 2178 pieśni kurpiowskich*, „Tygodnik Ostrołęcki”, (2006) 21, s. 20; S. Pajka, *Regionaliści przed II wojną światową*, „Kurpie”, (2006) 5, s. 15-18.

¹¹ W treści inskrypcji został oddany oryginalny układ tekstów umieszczonych na tablicach, jak również charakter użytych do nich czonek (wielkie i małe litery).

¹² Zob. M. M. Grzybowski, *Ksiądz Władysław Skierkowski. Etnograf Kurpiowszczyzny. 1886-1941*, Myszyniec 2011, s. 91. We wspomnianej publikacji (por. s. 91) zawarto datyienne urodzenia i śmierci różniące się od tych, które wyryto w rzeczywistości na tablicy pamiątkowej. W kościele parafialnym w Imielnicy jako dzień

Ś†P

KS. KANONIK

WŁADYSŁAW SKIERKOWSKI

UR. DNIA 2.III.1886 R.

PROBOSZCZ PARAFII IMIELNICA OD 1925 R.

Z OFIAR PARAFIAN ŚWIĄTYNIĘ TĘ ZBUDOWAŁ.

ZAMORDOWANY PRZEZ NIEMCÓW

W OBOZIE W DZIAŁDOWIE DNIA 2.VIII.1941 ROKU

WIECZNY POKÓJ DAJ MU PANIE.

Kolejnym ważnym świadectwem pamięci jest tablica pamiątkowa, położona w holu na parterze w siedzibie Towarzystwa Naukowego Płockiego przy ul. Narutowicza 8 w Płocku, którego członkiem był ks. Skierkowski, upamiętniony także na witrażu w sali posiedzeń Zarządu TNP. Na tablicy zawarto następujący napis (zachowano układ treści z tablicy):

KSIĘDZU

WŁADYSŁAWOWI SKIEROWSKIEMU

1886-1941

CZŁONKOWI TOWARZYSTWA NAUKOWEGO PŁOCKIEGO,
WYBITNEMU BADACZOWI PIEŚNI LUDOWYCH KURPIOW-
SZCZYNY, AUTOROWI ZNAKOMITYCH DZIEŁ „PUSZCZA
KURPIOWSKA W PIEŚNI”, „WESELE NA KURPIACH”, „MUZY-
KALNOŚĆ LUDU KURPIOWSKIEGO” I INNYCH PRAC,
ZAMORDOWANEMU PRZEZ HITLEROWCÓW W OBOZIE
KONCENTRACYJNYM W DZIAŁDOWIE

W PIĘĆDZIESIĄTĄ ROCZNICĘ WYDANIA

„PUSZCZY KURPIOWSKIEJ W PIEŚNI”

TOWARZYSTWO NAUKOWE PŁOCKIE

PŁOCK, GRUDZIEŃ 1978 R.

urodzenia wpisano 2 marca 1886 r., zaś śmierci – 2 sierpnia 1941 r. W publikacjach ks. M. M. Grzybowskiego jako dzień urodzin pojawia się 12 marca 1886 r. lub 13 marca 1886 r., zaś śmierci – 20 sierpnia 1941 r. Por. Grzybowski, *Ksiądz Władysław Skierkowski*, s. 7; tenże, *Władysław Skierkowski 1886-1941*, s. 326, 328.

W kościele parafialnym w Bogurzynie (w obecnym dekanacie mławskim zachodnim), gdzie został ochrzczony ks. Skierkowski, 19 listopada 2000 r., w czasie Wielkiego Jubileuszu Chrześcijaństwa, dzięki trosce ks. Józefa Gałązki, proboszcza parafii, oraz m.in. Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Mławskiej, odsłonięto tablicę z białego marmuru ze złożonymi literami¹³:

†

KS. KAN. WŁADYSŁAW SKIERKOWSKI
 URODZONY 12.03.1886 R. W GŁUŻKU NA ZIEMI MŁAWSKIEJ
 WYŚWIĘCONY NA KAPŁANA 23.06.1912 R.
 W KATEDRZE PŁOCKIEJ
 ZAMORDOWANY W DZIAŁDOWIE 20.08.1941 R.
 GORLIWY DUSZPASTERZ,
 BUDOWNICZY KOŚCIOŁA W IMIELNICY
 ZASŁUŻONY DLA KULTURY KURPIOWSKIEJ
 CENIONY W ŚRODOWISKU NAUKOWYM

W DOWÓD PAMIĘCI
 PROBOSZCZ I PARAFIANIE BOGURZYŃSCY
 TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ ZIEMI MŁAWSKIEJ
 URZĄD GMINY W WIŚNIEWIE
 I STAROSTWO POWIATOWE W MŁAWIE
 W LISTOPADZIE ROKU JUBILEUSZOWEGO 2000

¹³ Opis uroczystości przedstawił: W.J. K o w a l s k i, *Odsłonięcie tablicy pamiątkowej w Bogurzynie*, „Notatki Płockie”, (2000) 4, s. 48-51; T e n z e, *W Bogurzynie pamiętają o ks. Władysławie Skierkowskim*, „Niedziela Płocka”, (2000) 50, s. I, II. Więcej na ten temat por. D. D o m ż a l s k a, *To nasz ziomek – ks. Władysław Skierkowski*, „W Drodze do Emaus”, (2000) 12, s. 16; K. J [a k u b o w s k i], *W holdzie księdzu – etnografowi*, „Tygodnik Ciechanowski” – „Tygodnik w Powiatach”, (2000) 46, s. III; K. J a k u b o w s k i, *Temu, który ukochał kulturę kurpiowską. Bogurzyn*, „Tygodnik Ciechanowski”, (2000) 48, s. III; MB, *Tablica ku czci ks. Skierkowskiego*, „Tygodnik Ostrołęcki Weekend”, (2000) 102, s. 7, 9.

Staraniem parafian myszyńskich w kolegiacie pw. Trójcy Przenajświętszej w Myszyńcu 10 listopada 2001 r., w 60. rocznicę męczeńskiej śmierci, odsłonięto i poświęcono tablicę z następującą inskrypcją¹⁴:

ŚP.
 KSIEDZU KANONIKOWI
 WŁADYSŁAWOWI SKIERKOWSKIEMU
 (1886-1941)
 WIKARIUSZOWI MYSZYŃCIEKIEMU
 W LATACH 1913-1915
 WIELKIEMU PIEWCY FOLKLORU KURPIOWSKIEGO
 AUTOROWI ZNAKOMITEGO DZIEŁA
 „PUSZCZA KURPIOWSKA W PIEŚNI”
 W SZEŚDZIESIĄTĄ ROCZNICĘ MĘCZEŃSKIEJ ŚMIERCI
 W OBOZIE HITLEROWSKIM W DZIAŁDOWIE
 WDZIĘCZNI KURPIE
 MYSZYŃCIEC, LISTOPAD 2001

W 2014 r. w Myszyńcu, na placu w pobliżu bazyliki mniejszej, odsłonięto tablice zasłużonych dla Kurpiowszczyzny twórców ludowych i lokalnych bohaterów. Obok postaci Zygmunta Padlewskiego, Adama Chętnika, Konstantego Rynarzewskiego i Stacha Konwy, słuszne miejsce przyznano ks. Władysławowi Skierkowskiemu. Na połowie dużego kamienia polnego została umieszczona mosiężna tablica z rytym wizerunkiem ks. Skierkowskiego oraz napisem¹⁵:

¹⁴ Zob. Grzybowski, *Ksiądz Władysław Skierkowski*, s. 93. Więcej na ten temat: *Uroczystość poświęcona księdzu Władysławowi Skierkowskiemu w Myszyńcu*, „Tygodnik Ostrołęcki”, (2001) 90, s. 15; I. Ch[oroszevska-Zyśk], *Epitafium dla badacza. Pamięci ks. Skierkowskiego*, „Gazeta Współczesna”, (2001) 216, s. 4; W. J. Kowalski, *W Myszyńcu o ks. Władysławie Skierkowskim (1886-1941)*, „Notatki Płockie”, (2001) 4, s. 45-46; S. Pajka, *Kurpie splacają dług ks. Skierkowskiemu*, „Niedziela”, (2001) 44, dod. „Głos Katolicki”, s. I, III.

¹⁵ Zob. *Myszyniec: odsłonięto tablice zasłużonych (zdjęcia)*, <https://archiwum.moja-ostroleka.pl/myszyniec-odslonieto-tablice-zasluzonych-zdjecia,1404284166,2.html> (dostęp: 10.03.2022). Tablice powstały w ramach projektu unijnego realizowanego przez Myszyniec oraz Zespół Szkół Powiatowych w Myszyńcu. Więcej: L. Zygner Leszek, *Piewca kurpiowskiego folkloru*, „Tygodniki Ostrołęcki”, (2016) 34, s. 18;

KSIĄDZ
 WŁADYSŁAW SKIERKOWSKI
 (1886-1941)
 BADACZ, POPULARYZATOR I MIŁOŚNIK KULTURY
 KURPIOWSKIEJ. W LATACH 1913-1915
 PEŁNIŁ POSŁUGĘ DUSZPASTERSKĄ W MYSZYŃCU.
 AUTOR ZNAKOMITYCH DZIEŁ:
 ZBIORU PIEŚNI KURPIOWSKICH
 „PUSZCZA KURPIOWSKA W PIEŚNI”,
 „MUZYKALNOŚĆ LUDU KURPIOWSKIEGO”,
 A TAKŻE SZTUKI TEATRALNEJ „WESELE NA KURPIACH”.
 ZOSTAŁ ZAMĘCZONY PRZEZ NIEMCÓW
 W OBOZIE W DZIAŁDOWIE.

b) inne inicjatywy

W 70. rocznicę męczeńskiej śmierci płockiego kapłana i etnografa Sejmik Województwa Mazowieckiego 21 marca 2011 r. przyjął uchwałę w sprawie ogłoszenia roku 2011 „Rokiem ks. Władysława Skierkowskiego na Mazowszu”¹⁶. Inicjatywa wyszła od Towarzystwa Promocji Muzyki „Przez Muzykę do Serc”, zaś w organizację obchodów włączyło się wiele instytucji, m.in.: Regionalne Centrum Kultury Kurpiowskiej w Myszyńcu, Towarzystwo Promocji Muzyki „Przez Muzykę do Serc”,

Tenże, *Piewca kurpiowskiego folkloru. Mazowieckie impresje historyczne*, „Tygodnik Gazeta Mławska”, (2016) 34, s. 18.

¹⁶ Tekst uzasadnienia Uchwały można znaleźć [w:] Grzybowski, *Ksiądz Władysław Skierkowski*, s. 103-104. Więcej na temat obchodów Roku ks. Skierkowskiego por. K. Jakubowski, *Tu się urodził patron Mazowsza*, „Tygodnik Ciechanowski”, (2011) 15, s. 23; K. Jakubowski, *Lud wiejski w krańszej szacie. Głuźek. Śladami księdza Władysława Skierkowskiego*, „Tygodnik Ciechanowski”, (2011) 21, s. 17; B. Kacpura, *Propagator kultury kurpiowskiej*, „Czas Ciechanowa”, (2011) 25, s. 30; B. Kielak, *Pamięć społeczności kurpiowskiej o ks. Wł. Skierkowskim*, „Wędrowiec Nadnarwiański”, (2011) 1-2, s. 2-3; K. Mróz, *Ks. Skierkowski z wizytą u Chopina*, „Kurpie”, (2011) 3, s. 5-6; Z. Ścibek, *Fascynat kurpiowskich pieśni*, „Głos Katolicki”, (2011) 22, s. 21; A. Wołosz, *Kochał te pieśni*, „Tygodnik Ostrołęcki”, (2011) 14, s. 6; I. Wysocka-Ossowska, *O ks. Skierkowskim wiedzą wszystko*, „Tygodnik Ostrołęcki”, (2011) 47, s. 6.

Urząd Miasta Myszynca, Parafia Rzymsko-Katolicka w Myszyncu, Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Płockie Towarzystwo Kultury, Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce, Starostwo Ostrołęckie, Związek Kurpiów. Celem podejmowanych w 2011 roku inicjatyw było wydobycie z przeszłości dzieła i twórczości ks. Skierkowskiego, które stawiają go w gronie najwybitniejszych piewców folkloru, obok Oskara Kolberga i Zygmunta Glogera, a także promocja kultury ludowej Kurpiowszczyzny¹⁷.

Podobną inicjatywę, choć na nieco mniejszą skalę, podjął samorząd gminy Myszyniec, nazywając rok 2021 „Rokiem ks. Władysława Skierkowskiego” w 80. rocznicę jego śmierci męczeńskiego w obozie w Działdowie¹⁸.

W tym samym 2021 r. w Bogurzynie koło Mławy podjęto liczne inicjatywy, mające na celu materialne i intelektualne upamiętnienie postaci i dzieła ks. Skierkowskiego. Pierwszym akcentem obchodów był wieczór autorski, zatytułowany *Myśli literą pisane*, który miał miejsce 22 maja 2021 r. w Szkole Podstawowej w Bogurzynie. W czasie wieczoru poświęconego popularyzacji osoby ks. Skierkowskiego została zaprezentowana książka z poematami Zbigniewa Markiewicza, wicestarysty mławskiego, wydana przez Społeczny Komitet Budowy Pomnika ks. Władysława Skierkowskiego¹⁹. Wygłoszone zostały trzy prelekcje, przybliżające osobę kapłana z Głuźka w kontekście kultury ziemiańskiej. Ks. dr Wojciech Kućko z Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW w Warszawie w referacie *Sprawiedliwa i niesprawiedliwa pamięć o polskich dworach, kulturze ziemiańskiej i ludowej* wskazał na ogromne dziedzictwo kulturotwórcze ziemianstwa i szlachty polskiej, niemal całkowicie zniszczone w Polsce w czasach komunizmu, dziś zaś z trudem odbudowywane. Historyk dr hab. Dariusz Milewski,

¹⁷ Por. A. B o g u c k a, *O księdzu Skierkowskim na Mazowszu*, „Kronika Mazowiecka”, (2012) 3, s. 38-39; J. M i c h n i e w i c z, *Rok ks. Władysława Skierkowskiego na Mazowszu*, „Kronika Mazowiecka”, (2012) 4, s. 4; K. P a r z y c h, *Festiwal Muzyki Kościelnej im. ks. Władysława Skierkowskiego*, „Głos Katolicki”, (2012) 23, s. 23; A. W n ę t a, *Wizytę sprzed wieku upamiętnili tablicą*, „Kurier Ostrołęcki”, (2013), 34, s. 8.

¹⁸ Por. *Rok 2021 ogłoszony rokiem księdza Władysława Skierkowskiego w gminie Myszyniec*, <https://www.moja-ostroleka.pl/art/1609498928/rok-2021-ogloszony-rokiem-ksiedza-wladyslawa-skierkowskiego-w-gminie-myszyniec> (dostęp: 10.04.2022).

¹⁹ Z. M a r k i e w i c z, *Myśli literą pisane*, Mława 2021.

także z UKSW w Warszawie, opowiedział o kontekście kulturowym działalności ks. Skierkowskiego wśród Kurpiów, zaś współczesne formy upamiętniania tego kapłana na ziemi kurpiowskiej zaprezentował ks. dr Zbigniew Jaroszewski, proboszcz parafii w Myszyńcu²⁰. W uroczystości wzięły udział władze samorządowe Mławy, powiatu mławskiego i okolicznych gmin, biskup senior Roman Adam Marcinkowski oraz licznie zaproszeni goście. Tego dnia zaprezentowano również projekt budowy i wizualizację pomnika ks. Skierkowskiego w Bogurzynie²¹.

Promocja idei upamiętnienia materialnego ks. Skierkowskiego była także uzasadniana i rozwijana w czasie konferencji naukowej w Myszyńcu 11 czerwca 2021 r.²².

3. Pomnik ks. Władysława Skierkowskiego w Bogurzynie

W 2021 r. ks. Władysław Skierkowski, jako jeden z nielicznych duchownych diecezji płockiej, został uhonorowany pomnikiem, będącym ważnym elementem przywracania pamięci o jego posłudze kapłańskiej, a także męczeńskiej śmierci. Idea pomnika spotkała się z dobrym przyjęciem wśród lokalnych samorządów oraz mieszkańców, nie brakowało jednak głosów krytyki. Mimo tego ostateczna forma i wykonanie monumetu zostało przyjęte z uznaniem w społeczności lokalnej.

Historia budowy pomnika sięga roku 2000, gdy w kościele parafialnym pw. św. Doroty w Bogurzynie została wmurowana wspomniana wyżej tablica pamiątkowa. W czasie uroczystości Zbigniew Markiewicz, ówczesny prezes Koła Akcji Katolickiej w parafii pw. św. Doroty w Bogurzynie, wystosował propozycję budowy pomnika, która została chętnie przyjęta przez ówczesnego proboszcza parafii ks. Józefa Gałązkę²³. Temat ten został podjęty w sposób konkretny dopiero w 2019 r., kiedy powołano „Społeczny Komitet Budowy

²⁰ Por. Z. J a r o s z e w s k i, *Biblia w świadomości oraz żywej kulturze i tradycji Kurpiów. Studium biblijno-pastoralne (na przykładzie parafii Myszyńiec)*, Myszyńiec 2017.

²¹ K. J [a k u b o w s k i], *Powrót piewcy kultury kurpiowskiej*, „Tygodnik Gazeta Mławska”, (2021) 21, s. 1, 19.

²² Towarzystwo Przyjaciół Myszyńca, *Etnograf Kurpiowszczyzny. Konferencja naukowa o księdzu Władysławie Skierkowskim, Myszyńiec, 11 czerwca 2021 roku. Materiały konferencyjne. Konferencja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 19.2 objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020*, Myszyńiec 2021.

²³ Por. K u ć k o (red.), *Rocznik diecezji płockiej 2021*, s. 505-506.

Pomnika ks. Władysława Skierkowskiego”, w skład, którego weszli mieszkańcy wsi Głużek, w której urodził się ten kapłan, jak i społeczności z innych okolicznych miejscowości: Małgorzata Skierkowska (żona Marka Skierkowskiego, którego dziadek był bratem ks. Władysława), Karolina Mackiewicz (daleka kuzynka ks. Skierkowskiego), Iza Ostaszewska z domu Ławniczek (nauczycielka w Zespole Szkół nr 2 w Mławie), Adam Rutkowski (przewodniczący Rady Gminy Wiśniewo), Anna Jaroszevska (dyrektorka Szkoły Podstawowej w Bogurzynie) oraz Zbigniew Markiewicz (Wicestarosta Mławski), wybrany przez aklamację na stanowisko przewodniczącego komitetu. Po przygotowaniu stosownych dokumentów i planu pracy wystosowano wniosek do Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu. Budowa pomnika została celem podjęta dla uczczenia zbliżających się rocznic: 100-lecia powstania Szkoły Podstawowej w Bogurzynie oraz 80. rocznicy śmierci męczeńskiej ks. Władysława Skierkowskiego, jak również z okazji nadania szkole imienia ks. Skierkowskiego, odsłonięcia Izby Pamięci tego patrona w szkole i ufundowania szkole sztandaru²⁴.

Wniosek został wysoko oceniony przez komisję ministerialną i przyznano dotację w wysokości 88 tys. zł dla Urzędu Gminy Wiśniewo, realizującego zadanie. Jako wykonawców przedsięwzięcia wybrano Grzegorza Nowakowskiego z zakładu NOW-KAM z Kisin koło Działdowa oraz rzeźbiarzy Sławomira Micka i Dawida Szluflika z Kielc²⁵.

Ważnym momentem promocji przedsięwzięcia było wmurowanie kamienia węgielnego pod budowę pomnika 20 sierpnia 2021 r., dokładnie w 80. rocznicę męczeńskiej śmierci ks. Skierkowskiego. Mszy św. w kościele pw. Doroty w Bogurzynie przewodniczył ks. dr Piotr Grzywaczewski, kanclerz Kurii Diecezjalnej Płockiej. W okolicznościowym kazaniu ks. dr hab. Daniel Brzeziński, prof. UMK, pracownik badawczo-naukowy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i wiceprezes Towarzystwa Naukowego Płockiego, przedstawił dotychczasowe formy pamięci o męczeństwie, kapłańskiej i kulturalnej

²⁴ Archiwum Autora, *Notatki Zbigniewa Markiewicza z 2021 r.*; K. J [a k u b o w s k i], *Pomnik dla Kolberga spod Mławy. Głużek-Bogurzyn*, „Tygodnik Gazeta Mławska” (2020) 48, s. 19.

²⁵ Sławomir Micek (ur. 1956 r.), absolwent Wydziału Wzornictwa Przemysłowego ASP w Krakowie, członek Związku Artystów Rzeźbiarzy, specjalizuje się w rzeźbie w brzozie i marmurze. Dawid Szluflik (ur. 1987 r.), absolwent Liceum Plastycznego w Kielcach, rzeźbi w marmurze z włoskiej Carrary lub ze świętokrzyskiej Morawicy.

II.1. Bogurzyn, poświęcenie pomnika
ks. W. Skierkowskiego, 11.09.2021 r.

II.2. Pomnik ks. W. Skierkowskiego w Bogurzynie, 2021 r.

pracy ks. Skierkowskiego. Akt erekcyjny podpisali m.in. członkowie Społecznego Komitetu Budowy Pomnika z jego przewodniczącym Zbigniewem Markiewiczem, wójt gminy Wiśniewo Grzegorz Woźniak, dyrektor Szkoły Podstawowej w Bogurzynie Anna Jaroszevska, a także duchowni: ks. Daniel Brzeziński, ks. Józef Gałązka, ks. Piotr Grzywaczewski, ks. Zbigniew Jaroszewski, ks. Wojciech Kućko, ks. Andrzej Jan Skorłutowski, ks. Wojciech Wiśniewski. Następnie, na należącym do gminy Wiśniewo placu naprzeciwko kościoła parafialnego, ks. Józef Gałązka, emerytowany proboszcz parafii Bogurzyn, poświęcił kamień węgielny pod nowy pomnik. Został on uroczysto wmurowany w przygotowany fragment postumentu²⁶.

Uroczystość poświęcenia pomnika odbyła się w Bogurzynie 11 września 2021 r. po Mszy św. polowej, sprawowanej na skwerze przy monumencie²⁷. Modlitwie przewodniczył biskup płocki Piotr Libera przy licznych udziale duchowieństwa i wiernych. W. Piętka zanotował: „Coś z ducha ks. Skierkowskiego ożyło w Bogurzynie, na jego rodzinnej ziemi, gdzie 138 lat temu przyszedł na świat. Na placu między kościołem i miejscowością, a więc między sacrum i życiem codziennym, w ulubionej przestrzeni pasji i badań niedziałowanego księdza-etnografa, stanął jego pomnik. W uroczystości brała udział delegacja kurpiowska, która w swojej gwarze odczytywała niektóre wezwania modlitwy wiernych oraz niosła w procesji dary ołtarza. Tych wyrazistych, radosnych kurpiowskich kolorów i wzorów, które tak ukochał ks. Skierkowski, było więcej, również na ornatach kilkunastu księży, którzy wraz z bp. Piotrem Liberą odprawiali Mszę św.”²⁸ (zob. Il. 1).

²⁶ K. J [a k u b o w s k i], *Powrót piewcy kultury kurpiowskiej. Bogurzyn*, „Tygodnik Gazeta Mławska”, (2021) 21, s. 19; T e n ż e, *Bogurzyn. Akt i kamień pod pomnik*, „Tygodnik Gazeta Mławska”, (2021) 34, s. 2; T e n ż e, *Pomnik dokumentalisty kultury kurpiowskiej i męczennika*, „Tygodnik Ciechanowski”, (2021) 7, s. 7; A. B o g u c k a, *Etnograf w sutannie*, „Mazowsze. Serce Polski”, (2021) 7, s. 40-41.

²⁷ W. P i ę t k a, *Bogurzyn k. Mławy. Wierność korzeniom*, „Gość Niedzielny” – „Gość Płocki” (2021) 38, s. II.

²⁸ W. P i ę t k a, *Bogurzyn i Kurpie pamiętają o ks. Skierkowskim*, <https://plock.gosc.pl/doc/7097299.Bogurzyn-i-Kurpie-pamietaja-o-ks-Skierkowskim> (dostęp: 10.01.2022). Zob. także: P. L i b e r a, *Homilia Bogurzyn – poświęcenie pomnika ks. Władysława Skierkowskiego i sztandaru dla Szkoły jego imienia* (11 września 2021 r.), <https://www.diecezjaplocka.pl/biskupi/piotr-libera/homilie/homilia-bogurzyn-poswiecenie-pomnika-ks-wladyslawa-skierkowskiego-i-sztandaru-dla-szkoly-jego-imienia-11-ix-2021> (dostęp: 10.01.2022).

Ważnym elementem świętowania było także poświęcenie Izby Pamięci oraz nowego sztandaru dla Szkoły Podstawowej w Bogurzynie, która – zgodnie z Uchwałą Rady Gminy w Wiśniewie – 21 maja 2021 r. otrzymała z dniem 1 września 2021 r. imię księdza kanonika Władysława Skierkowskiego²⁹. Sztandar został wykonany w Pracowni Haftów Artystycznych sióstr ze Zgromadzenia Sióstr Westiarek Jezusa we Włocławku³⁰. Popiersia nawiązujące do pomnika bogurzyńskiego zostały przekazane do Muzeum Diecezjalnego w Płocku oraz do parafii w Myszyncu. Wszyscy ofiarodawcy, którzy wpłacili kwotę 1000 zł na budowę pomnika, otrzymali statuetki pamiątkowe z wizerunkiem kapłana-etnografa.

Miejsce budowy pomnika wyznaczono na placu z parkingiem naprzeciwko kościoła pw. św. Doroty w Bogurzynie. Pomnik przedstawia postać ks. Władysława Skierkowskiego w rzeczywistych rozmiarach (całość postaci mierzy ok. 2,15 m z niewielkim postumentem w kolorze białym), wykonaną z białego marmuru włoskiego. Została ona usadowiona na cokole w kolorze bordowym, wykonanym z granitu szwedzkiego (wymiary: 1 m × 1 m i wysokość 1,20 m), opartym na podwalinie granitowej w tym samym kolorze (cztery prostopadłościanny o wysokości 0,4 m i długości 1,5 m). Wszystko oparte zostało na fundamencie żelbetonowym o wymiarach 2,5 × 2,5 m.

Postać ks. Skierkowskiego, ubranego w sutannę z peleryną, jest zwrócona w stronę głównego wejścia i wieży kościoła. Ma on pogodny wyraz twarzy i nieco pochyloną głowę z kapłańskim biretem. W prawej opuszczonej ręce trzyma różaniec, zaś w lewej dłoni dzierży książkę, być może brewiarz kapłański.

Podwalinę żelbetową wykonała firma Grzegorza Nowakowskiego. Dokumentację techniczną opracowała nieodpłatnie Barbara Smolińska-Curyło. W całości po zestawieniu konstrukcja pomnika ma około 4 m wysokości i waży około 10 ton (zob. Il. 2).

Na cokole pomnika, na czarnej granitowej płycie, został wyryty okolicznościowy napis z literami koloru srebrnego:

²⁹ Uchwała Nr XXVIII/130/2021 Rady Gminy w Wiśniewie z dn. 21 maja 2021 r. w sprawie nadania imienia Szkole Podstawowej w Bogurzynie, http://edziennik.mazowieckie.pl/WDU_W/2021/4843/oryginal/akt.pdf (dostęp: 10.01.2022).

³⁰ Archiwum Autora, *Notatki Zbigniewa Markiewicza z 2021 r.*

KSIĄDZ KANONIK
WŁADYSŁAW SKIERKOWSKI
URODZONY 12 MARCA 1886 R. W GŁUŻKU
WYBITNY ETNOGRAF
I ZNAWCA KULTURY KURPIOWSZCZYZNY,
BUDOWNICZY KOŚCIOŁA W IMIELNICY K/PŁOCKA,
CZŁONEK TOWARZYSTWA NAUKOWEGO PŁOCKIEGO,
ZAMORDOWANY 20 SIERPNIĄ 1941 R.
W NIEMIECKIM NAZISTOWSKIM OBOZIE
KONCENTRACYJNYM W SOLDAU (DZIAŁDOWO)

W 80 ROCZNICĘ JEGO MĘCZEŃSKIEJ ŚMIERCI
POMNIK UFUNDOWALI:
MINISTERSTWO KULTURY,
DZIEDZICTWA NARODOWEGO I SPORTU,
GMINA WIŚNIEWO
I MIESZKAŃCY POWIATU MŁAWSKIEGO

BOGURZYN, 11 WRZEŚNIA 2021 R.

Po obu stronach pomnika, na wysokości postumentu zostały, zainstalowane stojące granitowe kamienie, na których wyszlifowanej części zostały wyryte inskrypcje oddające sens i ideę upamiętnienia. Po lewej stronie fragment z książki Jana Pawła *Pamięć i tożsamość*:

„Patriotyzm oznacza umiłowanie tego, co ojczyście:
umiłowanie historii, tradycji, języka czy samego krajobrazu ojczyściego.
Jest to miłość, która obejmuje również dzieła rodaków:
owoce ich geniuszu”³¹.

³¹ Cytat w tekście książki ma brzmienie: „Patriotyzm oznacza umiłowanie tego, co ojczyście: umiłowanie historii, tradycji, języka czy samego krajobrazu ojczyściego. Jest to miłość, która obejmuje również dzieła rodaków i owoce ich geniuszu”, Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość. Rozmowy na przelomie tysiącleci*, Skultuna 2012, s. 51.

Po prawej natomiast cytaty ze słów uznania Karola Szymanowskiego dla dzieła ks. Skierkowskiego:

„Niech mi wolno będzie na tym miejscu wyrazić Czcigodnemu Autorowi, słowa nie tylko najgłębszego uznania dla Jego tak pięknej i wartościowej pracy, lecz także szczerzej wdzięczności za udostępnienie nam – muzykom polskim – tego, tak mało dotychczas znanego, tak niezmiernie bogatego źródła najpiękniejszej być może polskiej ludowej pieśni”.

W hołdzie Karol Szymanowski³².

Całkowity koszt wykonania inwestycji wyniósł około 220 tys. zł. Kwota dotacji ministerialnej została dopełniona m.in. dotacjami różnych sponsorów oraz funduszami ze sprzedaży cegiełek o różnych nominałach, rozprowadzanych przez Komitet Budowy. Kilka z nich zamurowano w kapsule czasu wraz z kamieniem węgielnym pod pomnik.

Zakończenie

Spisywanie pamięci o męczennikach XX w. Jan Paweł II uznał za jedno z najważniejszych wyzwań przełomu tysiącleci. Mówił o tym 7 czerwca 1999 r. w Bydgoszczy: „Nasz wiek XX, nasze stulecie ma swoje szczególne martyrologium w wielu krajach, w wielu rejonach ziemi, jeszcze nie w pełni spisane. Trzeba je zbadać, trzeba je stwierdzić, trzeba je spisać, jak spisały martyrologia pierwsze wieki Kościoła i to jest do dzisiaj naszą siłą – tamto świadectwo męczenników z pierwszych stuleci”³³. Każda forma utrwalenia pamięci ofiar XX-wiecznych systemów totalitarnych, zwłaszcza wierzących, jest walką o utrwalanie ich sprawiedliwej pamięci. W artykule zostało wykazane, w jaki sposób na przełomie XX i XXI w. zostały podjęte różne formy zapisywania pamięci o dziele i męczeństwie płockiego kapłana Władysława Skierkowskiego. Wszystkie dotychczas umieszczone inskrypcje, a szczególnie powstały w 2021 r. w Bogurzynie pomnik tego księdza – etnografa i historyka, są znakiem właściwego myślenia o przeszłości dla przyszłości.

³² Cyt. za: K. Szymanowski, *Pieśni Kurpiowskie. 12 pieśni na głos solowy z fortepianem op. 58*, Warszawa 1934, s. 2.

³³ Cyt. za: Jan Paweł II, *Świadectwo męczenników XX wieku wspólnym dziedzictwem Kościołów*, „Ethos” 14 (2001) 1-2, s. 13.

BIBLIOGRAFIA**Źródła**

- Archiwum Autora, *Notatki Zbigniewa Markiewicza z 2021 r.*
Biblioteka im. Zielińskich, *Dział zbiorów specjalnych, Rękopisy k. 1-67.*
Skierkowski Władysław, *Puszcza Kurpiowska w pieśni. Część pierwsza*, Płock 1928.
Skierkowski Władysław, *Puszcza Kurpiowska w pieśni. Część druga. Zeszyt 1*, Płock 1929.
Skierkowski Władysław, *Muzykalność ludu kurpiowskiego*, „Kwartalnik Muzyczny” (1933) 1718, s. 44-47.
Skierkowski Władysław, *Puszcza Kurpiowska w pieśni. Część druga. Zeszyt 2*, Płock 1933.
Skierkowski Władysław, *Wesele na Kurpiach. Widowisko ludowe w 4-ch obrazach ze śpiewami i tańcami*, Płock 1933.
Skierkowski Władysław, *Puszcza Kurpiowska w pieśni. Część druga. Zeszyt 3*, Płock 1934.
Skierkowski Władysław, *O niektórych tańcach kurpiowskich*, „Polski Rocznik Muzykologiczny” 2 (1936), s. 159-161.
Skierkowski Władysław, *Zwyczaj i obrzędy pogrzebowe puszczy kurpiowskiej*, „Głos Mazowiecki” (1939) 68-87.

Opracowania

- Bogucka Agnieszka, *EtnoGRAF w sutannie*, „Mazowsze. Serce Polski”, (2021) 7, s. 40-41.
Bogucka Agnieszka, *O księdzu Skierkowskim na Mazowszu*, „Kronika Mazowiecka”, (2012) 3, s. 38-39.
Ch[oroszewska-Zyśk] I[wona], *EpitaFium dla badacza. Pamięci ks. Skierkowskiego*, „Gazeta Współczesna”, (2001) 216, s. 4.
Choroszewska-Zyśk Iwona, *Śladami księdza Skierkowskiego*, „Gazeta Współczesna”, (2001) 218, s. 10.
Choroszewska-Zyśk Iwona, *Ksiądz i do Boga i do ludzi*, „Rozmaitości Ostrołęckie”, (2002) nr 49, s. 12, 15.
Chybiński Adolf, *Ks. Władysław Skierkowski*, „Przegląd Muzyczny”, 4 (1928) 9, s. 11-12.
Domżańska Danuta, *To nasz ziomek – ks. Władysław Skierkowski*, „W Drodze do Emaus”, (2000) 12, s. 16.
EO, *Pieśni w komplecie*, „Gazeta Współczesna”, (2004) 56, s. 7.
EO, *O Kurpiach w trzech tomach. Dzieło ks. Skierkowskiego zostało ocalone*, „Gazeta Współczesna”, (2004) 62, s. 4.
EO, *Zwyczaj zapisane w pieśni. Zakończono prace nad spuścizną po ks. Skierkowskim*, „Gazeta Współczesna”, (2003) 233, s. 4.

- Gadomski Henryk, *Ks. Władysław Skierkowski – wybitny badacz Kurpiowszczyzny*, „Zeszyty Naukowe. Ostrołęckie Towarzystwo Naukowe im. Adama Chętnika”, (2004) 18, s. 211-222.
- Graczyk Waldemar, *Ksiądz Władysław Skierkowski – budowniczy kościoła pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusowego w Płocku-Imielnicy*, „Miesięcznik Pastorski Płocki”, (2007) 12, s. 540-542.
- Grzybowski Michał Marian, *Martyrologium duchowieństwa diecezji płockiej w latach II wojny światowej 1939-1945*, Płock 1982.
- Grzybowski Michał Marian, *Ksiądz Władysław Skierkowski. Etnograf Kurpiowszczyzny. 1886-1941*, Myszyniec 2011.
- Grzybowski Michał Marian, *Duchowieństwo diecezji płockiej*, t. 2, cz. 2, Płock 2008.
- Jakubowski Krzysztof, *Temu, który ukochał kulturę kurpiowską. Bogurzyn*, „Tygodnik Ciechanowski”, (2000) 48, s. III.
- J[akubowski] K[rzysztof], *W holdzie księdzu – etnografowi*, „Tygodnik Ciechanowski” – „Tygodnik w Powiatach”, (2000) 46, s. III.
- Jakubowski Krzysztof, *Lud wiejski w krańszej szacie. Głużek. Śladami księdza Władysława Skierkowskiego*, „Tygodnik Ciechanowski”, (2011) 21, s. 17.
- J[akubowski] K[rzysztof], *Tu się urodził patron Mazowsza*, „Tygodnik Ciechanowski”, (2011) 15, s. 23.
- J[akubowski] K[rzysztof], *Pomnik dla Kolberga spod Mławy. Głużek-Bogurzyn*, „Tygodnik Gazeta Mławska” (2020) 48, s. 19.
- J[akubowski] K[rzysztof], *Pomnik dokumentalisty kultury kurpiowskiej i męczennika*, „Tygodnik Ciechanowski”, (2021) 7, s. 7.
- J[akubowski] K[rzysztof], *Bogurzyn. Akt i kamień pod pomnik*, „Tygodnik Gazeta Mławska”, (2021) 34, s. 2.
- J[akubowski] K[rzysztof], *Powrót piewcy kultury kurpiowskiej. Bogurzyn*, „Tygodnik Gazeta Mławska”, (2021) 21, s. 1, 19.
- Jan Paweł II, *Świadectwo męczenników XX wieku wspólnym dziedzictwem Kościołów*, „Ethos” 14 (2001) 1-2, s. 11-16.
- Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość. Rozmowy na przełomie tysiącleci*, Skultura 2012.
- Jaroszewski Zbigniew, *Biblia w świadomości oraz żywej kulturze i tradycji Kurpiów. Studium biblijno-pastoralne (na przykładzie parafii Myszyniec)*, Myszyniec 2017.
- Kacpura Bożenna, *Propagator kultury kurpiowskiej*, „Czas Ciechanowa”, (2011) 25, s. 30.
- Kalinowska Barbara, *Zapisał 2178 pieśni kurpiowskich*, „Tygodnik Ostrołęcki”, (2006) 21, s. 20.
- Kielak Bernard, *Pamięć społeczności kurpiowskiej o ks. Wł. Skierkowskim*, „Wędrowiec Nadnarwiański”, (2011) 1-2, s. 2-3.

- Kobyliński Andrzej, *Just and Unjust Memory? The Moral Obligation to Remember All Victims of Wars and Totalitarian Regimes*, „Journal of Military Ethics” 19 (2020) 2, s. 151-162.
- Kowalski Wiesław Józef, *Odsłonięcie tablicy pamiątkowej w Bogurzynie*, „Notatki Płockie”, (2000) 4, s. 48-51.
- Kowalski Wiesław Józef, *W Bogurzynie pamiętają o ks. Władysławie Skierkowskim*, „Niedziela Płocka”, (2000) 50, s. I, II.
- Kowalski Wiesław Józef, *Piewca Kurpiowszczyzny – rzecz o ks. Władysławie Skierkowskim*, „Niedziela Płocka”, (2001) 51, s. IV.
- Kowalski Wiesław Józef, *W Myszyncu o ks. Władysławie Skierkowskim (1886-1941)*, „Notatki Płockie” (2001) 4, s. 45-46.
- Kućko Wojciech (red.), *Rocznik diecezji płockiej 2021. Struktura personalno-administracyjna*, Płock 2022, s. 578-580.
- Markiewicz Zbigniew, *Myśli literą pisane*, Mława 2021.
- MB, *Tablica ku czci ks. Skierkowskiego*, „Tygodnik Ostrołęcki Weekend”, (2000) 102, s. 7, 9.
- Michniewicz Justyna, *Rok ks. Władysława Skierkowskiego na Mazowszu*, „Kronika Mazowiecka”, (2012) 4, s. 4.
- Mikulski Wiesław Janusz, *Perelki księdza Władysława Skierkowskiego*, „Niedziela”, (2004) 17, dod. „Głos Katolicki”, s. I, III.
- Mróz Katarzyna, *Ks. Skierkowski z wizytą u Chopina*, „Kurpie”, (2011) 3, s. 5-6.
- Myszyniec: odsłonięto tablice zasłużonych (zdjęcia)*, <https://archiwum.moja-ostroleka.pl/myszyniec-odslonieto-tablice-zasluzonych-zdjecia,1404284166,2.html> (dostęp: 10.03.2022).
- Pajka Stanisław, *Rozstawił Kurpiów*, [w:] *Informator Krajowego Ośrodka Dokumentacji Regionalnych Towarzystw Kultury*, t. 12, red. B. Wiesiołek, Ciechanów 1999, s. 147-153.
- Pajka Stanisław, *Rozstawił Kurpiów*, „Literatura Ludowa”, (2000) 2, s. 46-47;
- Pajka Stanisław, *Kurpie splacają dług ks. Skierkowskiemu*, „Niedziela”, (2001) 44, dod. „Głos Katolicki”, s. I, III.
- Pajka Stanisław, *Kurpiowski Kolberg. O Władysławie Skierkowskim*, „Martyria”, (2001) 11, s. 16-17.
- Pajka Stanisław, *Regionaliści przed II wojną światową*, „Kurpie”, (2006) 5, s. 15-18.
- Parzych Katarzyna, *Festiwal Muzyki Kościelnej im. ks. Władysława Skierkowskiego*, „Głos Katolicki”, (2012) 23, s. 23.
- Piętka Włodzimierz, *Bogurzyn k. Mławy. Wierność korzeniom*, „Gość Niedzielny” – „Gość Płocki” (2021) 38, s. II.
- Rok 2021 ogłoszony rokiem księdza Władysława Skierkowskiego w gminie Myszyniec*, <https://www.moja-ostroleka.pl/art/1609498928/rok-2021-ogloszony-rokiem-ksiedza-wladyslawa-skierkowskiego-w-gminie-myszyniec> (dostęp: 10.04.2022).
- Ścibek Dzdzisław, *Fascynat kurpiowskich pieśni*, „Głos Katolicki”, (2011) 22, s. 21.

- Szymanowski Karol, *Pieśni Kurpiowskie. 12 pieśni na głos solowy z fortepianem op.* 58, Warszawa 1934.
- Towarzystwo Przyjaciół Myszynca, *Etnograf Kurpiowszczyzny. Konferencja naukowa o księdzu Władysławie Skierkowskim, Myszyniec, 11 czerwca 2021 roku. Materiały konferencyjne. Konferencja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 19.2 objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020*, Myszyniec 2021.
- Uroczystość poświęcona księdzu Władysławowi Skierkowskiemu w Myszyncu*, „Tygodnik Ostrołęcki”, (2001) 90, s. 15.
- Wnęta Adam, *Wizytę sprzed wieku upamiętnili tablicą*, „Kurier Ostrołęcki”, (2013), 34, s. 8.
- Wołosz Anna, *Kochał te pieśni*, „Tygodnik Ostrołęcki”, (2011) 14, s. 6.
- Wysocka-Ossowska Iza, *O ks. Skierkowskim wiedzą wszystko*, „Tygodnik Ostrołęcki”, (2011) 47, s. 6.
- Żebrowski Tadeusz, *Ksiądz Władysław Skierkowski (1886-1941). Folklorysta, zbieracz ludowych pieśni kurpiowskich*, „Studia Płockie”, 39 (2011), s. 215-226.
- Zygnier Leszek, *Piewca kurpiowskiego folkloru*, „Tygodniki Ostrołęcki”, (2016) 34, s. 18.
- Zygnier Leszek, *Piewca kurpiowskiego folkloru. Mazowieckie impresje historyczne*, „Tygodnik Gazeta Mławska”, (2016) 34, s. 18.
- Zygnier, *Tradycja Mazowska. Powiat mławski. Przewodnik subiektywny*, Warszawa 2016.

Netografia

- Libera Piotr, *Homilia Bogurzyn – poświęcenie pomnika ks. Władysława Skierkowskiego i sztandaru dla Szkoły jego imienia* (11 września 2021 r.), <https://www.diecezjaplocka.pl/biskupi/piotr-libera/homilie/homilia-bogurzyn-poswiecenie-pomnika-ks-wladyslawa-skierkowskiego-i-sztandaru-dla-szkoly-jego-imienia-11-ix-2021> (dostęp: 10.01.2022).
- Piętka Włodzimierz, *Bogurzyn i Kurpie pamiętają o ks. Skierkowskim*, <https://plock.gosc.pl/doc/7097299.Bogurzyn-i-Kurpie-pamietaja-o-ks-Skierkowskim> (dostęp: 10.01.2022).
- Uchwała Nr XXVIII/130/2021 Rady Gminy w Wiśniewie z dn. 21 maja 2021 r. w sprawie nadania imienia Szkole Podstawowej w Bogurzynie*, http://edziennik.mazowieckie.pl/WDU_W/2021/4843/oryginal/akt.pdf (dostęp: 10.01.2022).

Ilustracje

- Il. 1. Uroczystość poświęcenia pomnika ks. Władysława Skierkowskiego w Bogurzynie, 11 września 2021 r. Fot. z archiwum ks. Wojciecha Kućki.
- Il. 2. Pomnik ks. Władysława Skierkowskiego w Bogurzynie, 2021 r. Fot. z archiwum ks. Wojciecha Kućki.

KS. WOJCIECH KUĆKO – Kapłan diecezji płockiej (od 2009). Absolwent Uniwersytetu Laterańskiego – Accademia Alfonsiana w Rzymie (2016). Wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Płocku, diecezjalny duszpasterz rodzin i dyrektor Wydziału ds. Rodzin Kurii Płockiej (od 2016). Pracownik badawczo-dydaktyczny Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW w Warszawie (od 2018). Ekspert watykańskiej AVEPRO (od 2019).